

БОГУСЛАВСЬКА В.Ю.
ст. гр.ОЕЕМ-21

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА КАТЕГОРІЇ «ГРОШОВІ КОШТИ» ПІДПРИЄМСТВА

В економічній літературі існує ряд визначень категорій «гроші» та «грошові кошти». Гроші є єдиним, визнаним усіма, засобом обміну. Вони є специфічним універсальним товаром, що є еквівалентом вартості інших товарів. Єдність таких властивостей грошей як: загальна обмінюваність; кристалізація мінової вартості; матеріалізація загального робочого часу виражають їх сутність [1]. А. Мазаракі виділяє філософську сторону грошей, акцентуючи увагу на тому, що вони є початком будь-якого економічного процесу [6].

Ряд відомих економістів вважають за потрібне не давати наукового визначення цій категорії, а концентрують увагу на вивченні функцій грошей (міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб формування багатства чи нагромадження, світові гроші) або дослідженні впливу зміни маси грошей на розвиток економіки [8]. Вони ототожнюють поняття «гроші» із сукупністю виконуваних ними функцій. Як бачимо, категорія «гроші» залишається для економістів неоднозначною. У феномені гроші поєднуються: суб'єктна функція (функція обігу), об'єктна (функція резервування) та суб'єктно-об'єктна в одній особі (функція виміру вартості, будучи розглянутою з точки зору виробника, який підраховує собівартість своєї продукції, є об'єктною, а з точки зору покупця, котрий оцінює вигідність купівлі, є суб'єктною).

Категорію «гроші» тісно пов'язують із терміном «грошові кошти». Виникає питання, чи ці поняття тотожні, чи все-таки між ними існує відмінність? У сучасних умовах існує дві основні теорії юридична та економічна, які порівнюють сутності понять «гроші» та «грошові кошти»

З точки зору юриспруденції поняття «гроші» визначається нормами чинного закону і ними ж вичерпується. Так, відповідно до статті 177 Цивільного кодексу України об'єктами цивільних прав є речі, включаючи гроші [9]. Відповідно такими речами є тільки готівкові гроші (банкноти і монети). Закон України «Про Національний банк України» (ст. 35) вказує, що єдиним законним платіжним засобом на території України, який приймають усі фізичні та юридичні особи без будь-яких обмежень на всій території України за всіма видами

платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів є саме банкноти і монети [4].

Прихильники юридичного тлумачення грошей не відносять до грошей такі категорії як «грошові кошти», «грошові суми», які використовуються у Цивільному кодексі України (зокрема, ст. 1020, 1030, 1046, 1049, 1051 тощо), оскільки вони не підкреслюють речову (натуральну) природу грошей якими є банкноти та монети [9]. Гроші безготівкового розрахунку вони розглядають як рух зобов'язань між фінансово-кредитними закладами (банками).

Економічний підхід до тлумачення категорії «гроші» базується на тому що поряд із готівкою (банкноти, монети) є ще й безготівкові гроші, тобто грошові кошти на рахунках і вкладах.

Враховуючи сутність юридичного та економічного розуміння категорії «гроші» говорити про ідентичність категорій «гроші» і «грошові кошти» є доволі складно саме через певну невизначеність першої з них.

Прикладний характер аудиту, економічного аналізу, обліку, як окремих економічних наук, передбачає чіткість, логічність формулювання економічних категорій та єдність їх інтерпретації. Вивчення економічної літератури дає підстави стверджувати, що існує дуже важлива характеристика грошей, яка має вагоме значення для розуміння суті грошових коштів – це їх ліквідність. Саме ліквідність є тією ознакою, що відрізняє гроші від інших видів активів підприємства, і саме вона, є тим основним критерієм віднесення активу до грошових коштів. Так, І.Т. Балабанов, Н.А. Савинська зазначають, що головною властивістю грошей є їх ліквідність [1]. Ліквідність грошових коштів є максимально можливою, а тривалість періоду трансформації для них є рівною нулю.

Вивчення літературних джерел свідчить, що єдності думок щодо складових грошових коштів немає. Більшість економістів з якими погоджуємося і ми, вважають, що складу грошових коштів входять готівкові гроші, чеки, вклади до запитання. Їх позиція відповідає чинному законодавству, так, згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до грошових коштів належить готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Ряд дослідників вважають, що до грошових коштів, крім вищезазначених складових, належать також високоліквідні цінні папери і депозитні вклади.

Таким чином, категорія «грошові кошти», яка використовується в бухгалтерського обліку, аудиті, аналізі, а також така, що зустрічається

в науковій літературі вимагає уточнення, що пов'язано з:

- виокремленням в складі грошових коштів електронних грошей, як платіжного засобу, який зазнає швидкого розвитку в сучасних умовах господарювання;
- уточненням факту включення до грошових коштів лише тих активів, які можна буде використати для проведення розрахунків у будь-який момент.

Доцільно вказати, що відповідно до Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності у «Балансі» (Звіті про фінансовий стан) за статтею «гроші та їх еквіваленти» відображається готівка в касі, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, електронні гроші, еквіваленти грошей [7]. Таким чином, факт появи та розповсюдження електронних грошей є закономірним і законодавчо визнаним. Через те, що «електронні гроші» розроблялись в основному як роздрібний фінансовий продукт, їх часто ототожнюють з банківськими картками, що мають подібний принцип дії. Головна відмінність в економічному сенсі банківської картки від «електронних грошей» полягає в тому, що банківська карта пов'язана із банківським рахунком (рахунком вкладення держателя (у випадку дебетової карти)) і, або позиковим рахунком банку (у випадку кредитної карти), тоді як при здійсненні угод з використанням «електронних грошей» гроші списують з рахунку емітента. Отже, електронні гроші характеризуються властивостями як традиційної готівки, так і традиційних платіжних інструментів (банківських карт, чеків). З готівкою подібні, оскільки дають можливість провести розрахунки обминувши банківську систему, і з традиційними платіжними інструментами – провести розрахунки у безготівковому порядку через рахунки, відкриті в кредитних установах. Тому, враховуючи вищесказане вважаємо, що електронні гроші є приналежними до категорії «грошові кошти».

Іншою причиною, що вимагає уточнення категорії «грошові кошти», є включення до цієї категорії коштів на рахунках у банках без подальшої конкретизація того, які саме кошти можуть будуть віднесені до грошових. Так, кошти на певних специфічних видах банківських рахунків за своєю суттю не є грошовими. Прикладом є строкові депозитні рахунки, кошти за якими є фінансовими інвестиціями (довгостроковими або поточними) і можуть, за певними критеріями бути віднесені до еквівалентів грошових коштів, а не до грошових

коштів. Також, відповідно до змісту статей балансу, кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом тривалості операційного циклу внаслідок обмежень виключають зі складу оборотних активів та відображають у необоротних. Прикладом можуть бути кошти на рахунках на які накладено арешт, адже суб'єкт господарювання не може їх використати в необхідний момент часу для здійснення своєї діяльності. Ліквідність такого активу є далекою від абсолютної.

Саме тому, можливість використання коштів у будь-який момент часу для досягнення цілей господарської діяльності можна назвати важливою ознакою віднесення їх до категорії «грошові кошти».

Узагальнюючи вищевикладене, вважаємо, що категорія «грошові кошти» це готівка в касі підприємства, електронні гроші, залишки коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані економічним суб'єктом протягом будь-якого періоду часу для здійснення господарської діяльності (операцій).

Література:

1. Адамик Б.П. Банківські електронні послуги: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2005. – 94 с.
2. Адамик Б.П. Монетарна політика Національного банку та її вплив на рівень інфляції в Україні // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – С. 27-33
3. Балабанов И. Т. Деньги и финансовые институты / И.Т.Балабанов, Н.А.Савинская – СПб. : Питер, 2002. – 224 с. – (Серия «Краткий курс. Экономика»).
4. Височан О.С. Наукові підходи до визначення понять «гроші» та «грошові кошти» / О.С.Височан// Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія: економіка. – 2005. – №18. – С.27–33.
5. Демківський А.В. Гроші та кредит: навч. посіб. / А.В.Демківський. К.: Дакор, 2007. – 528 с.
6. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами і допов./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
7. Коваленко (Піскунова) Н.О. Теоретичні основи визначення категорії «Грошові потоки»/ Н. Коваленко (Піскунова)// Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных

исследований 2011» (г. Одесса, 15- 28 марта 2011 г.). Одесса: Черноморье, 2011. –Том 12. – Экономика. – С. 15-17.

8. Мазараки А.А., Ильин В.В. Философия денег: монографія / А.А.Мазараки, В.В. Ильин. – К.: КНТЕУ, 2004. – 719 с.

9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 / [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536

10.Сорокина Е.М. Анализ денежных потоков предприятия: теория и практика в условиях реформирования российской экономики) / Е.М.Сорокина. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.

11.Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV зі змінами і допов. / [Електронний ресурс] .– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

12.Ковальчук Є.К., Панасюк В.М. Інформаційні ресурси в обліку та їх роль в підвищенні ефективності управління підприємством // Міжнар. зб. наук, праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2011. – Випуск 3 (18). – С. 93-101